

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

ZAMONAVIY FARMAKOLOGIYADA NOJO'YA DORI TA'SIRLARI VA ULARNING OLDINI OLISH USULLARI

Abidova Iroda Abdusattarovna

EMU UNIVERSITY talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur ilmiy maqolada farmakologiyada muhim muammo hisoblangan nojo'ya dori ta'sirlari, ularning kelib chiqish sabablari, tasnifi hamda oldini olish usullari tahlil qilinadi. Dori vositalarining organizmga terapevtik ta'siri bilan bir qatorda salbiy ta'sirlar ko'rsatishi bemor salomatligiga jiddiy xavf tug'diradi. Shuning uchun dori xavfsizligini ta'minlash, farmakonazoratni kuchaytirish va ratsional farmakoterapiya tamoyillariga amal qilish dolzarb masalalardan biridir. Maqolada nojo'ya ta'sirlarning mexanizmlari, xavf omillari va ularni kamaytirish yo'llari ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: *farmakologiya, dori vositalari, nojo'ya ta'sirlar, farmakonazorat, farmakoterapiya.*

АННОТАЦИЯ

В данной научной статье рассматриваются побочные эффекты лекарственных средств, их причины возникновения, классификация и методы профилактики. Наряду с терапевтическим действием лекарственные препараты могут оказывать неблагоприятное влияние на организм человека, что представляет серьезную угрозу для здоровья пациентов. В статье анализируются механизмы развития побочных реакций, факторы риска и пути повышения безопасности лекарственной терапии на основе принципов рациональной фармакотерапии и фармаконадзора.

Ключевые слова: *фармакология, лекарственные средства, побочные эффекты, фармаконадзор, фармакотерапия.*

ABSTRACT

This scientific article analyzes adverse drug reactions, their causes, classification, and prevention methods in modern pharmacology. Along with therapeutic effects, medications may cause undesirable reactions that pose significant risks to patient health. Ensuring drug safety, strengthening pharmacovigilance, and applying the principles of rational pharmacotherapy are crucial tasks in modern healthcare. The article discusses the mechanisms of adverse drug reactions, risk factors, and approaches to minimize their occurrence.

Keywords: *pharmacology, drugs, adverse drug reactions, pharmacovigilance, pharmacotherapy.*

DOLZARBLIGI

Hozirgi kunda dori vositalarining soni va turlari keskin ortib bormoqda. Polifarmatsiya, ya'ni bir vaqtning o'zida bir nechta dori vositalarini qabul qilish holatlari ko'paymoqda. Bu

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

esa nojo'ya dori ta'sirlarining yuzaga kelish ehtimolini oshiradi. Jahon sog'liqni saqlash tizimida nojo'ya dori reaksiyalari kasallanish va o'lim sabablaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu bois farmakologiya fanida dori xavfsizligini ta'minlash, nojo'ya ta'sirlarni o'rganish va ularning oldini olish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kirish

Farmakologiya – dori vositalarining organizmga ta'siri, ularning ta'sir mexanizmlari, qo'llash yo'llari va xavfsizligini o'rganuvchi fan hisoblanadi. Har qanday dori vositasi terapevtik doza diapazoniga ega bo'lib, noto'g'ri qo'llanilganda yoki individual sezuvchanlik mavjud bo'lsa, nojo'ya ta'sirlar chaqirishi mumkin. Shu sababli farmakologiyada dori vositalarining samaradorligi bilan bir qatorda xavfsizligi ham muhim o'rinni egallaydi.

Asosiy qism

1. Nojo'ya dori ta'sirlarining tushunchasi va tasnifi

Nojo'ya dori ta'sirlari – bu dori vositasi terapevtik dozada qo'llanilganda yuzaga keladigan, organizm uchun zararli yoki noxush reaksiyalardir. Ular quyidagicha tasniflanadi:

Farmakologik ta'sir bilan bog'liq reaksiyalar

Allergik reaksiyalar

Idiosinkraziya

Toksik ta'sirlar

Kumulyativ ta'sirlar

2. Nojo'ya ta'sirlarning rivojlanish mexanizmlari

Nojo'ya ta'sirlar asosan dori vositasining farmakodinamik va farmakokinetik xususiyatlari bilan bog'liq. Dori moddalarining so'rilishi, taqsimlanishi, metabolizmi va chiqarilishi jarayonlaridagi o'zgarishlar nojo'ya ta'sirlar rivojlanishiga sabab bo'ladi.

3. Xavf omillari

Nojo'ya dori ta'sirlarining rivojlanishiga quyidagi omillar ta'sir ko'rsatadi:

Yosh (bolalar va qariyalar)

Jigar va buyrak kasalliklari

Bir vaqtning o'zida bir nechta dori qabul qilish

Genetik xususiyatlar

Dori dozasi va qabul qilish muddati

4. Nojo'ya ta'sirlarning oldini olish usullari

Ratsional farmakoterapiya tamoyillariga rioya qilish

Individual dozalash

Dori vositalari o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni hisobga olish

Farmakonazorat tizimini kuchaytirish

Bemorlarni xabardor qilish va monitoring olib boorish

Xulosa

Farmakologiyada nojo'ya dori ta'sirlari muhim muammo bo'lib, ularni o'rganish va oldini olish bemor xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Dori vositalarini oqilona

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

qo'llash, farmakonazoratni rivojlantirish va shifokor hamda farmatsevtlarning mas'uliyatini oshirish orqali nojo'ya ta'sirlar sezilarli darajada kamaytirilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alyaviya O.T. Farmakologiya. – Toshkent, 2022.
2. Katzung B.G. Basic and Clinical Pharmacology. – New York, 2021.
3. Rang H.P., Dale M.M. Pharmacology. – London, 2020.
4. WHO. Safety of Medicines: A Guide to Detecting and Reporting Adverse Drug Reactions.
5. Goodman & Gilman's The Pharmacological Basis of Therapeutics. – 2021.

